

A KÖVETKEZMÉNYES MONDATOK STILISZTIKAI SZEREPE*

RÁCZ ENDRE

1. Az eddigiekben a következményes mondatokat elsősorban grammatikai és logikai szempontból vizsgáltuk. A következményes mondatok azonban stilisztikai vonatkozásban is nagy figyelmet érdemelnek. Stilisztikai szerepük sokkal elevebb, mint az ok-okozati viszony különféle árnyalatait kifejező többi mondatfajtáé, sőt az egyéb mellékmondatok közül is csak a hasonlítóké mérhető hozzájuk ebben a tekintetben.

2. A következményes mondatok különösen alkalmasak a cselekvés-, tulajdonság-, mennyiségfogalmak erősítésére, nyomatékosítására, fokozására. A következményes mellékmondat ugyanis a legtöbb esetben fokhatározót, illetőleg fokhatározó értékű tárgyat vagy fokhatározó értékű jelzőt fejt ki, de egyéb gyakoribb jelentkezési formáiban: a tulajdonság- vagy mennyiségfogalmat kifejtő állítmányi és jelzői mellékmondatokban is többnyire utal e tulajdonság vagy mennyiség nagyságára, fokára. Ennek a fokozó szerepnek stilisztikai értéke akkor is nyilvánvaló, ha a mellékmondat — mint legtöbb eddig idézett példánk mutatta — új fogalmi jegy hozzáadásával bővíti ki a főmondat tartalmát; de különösen szembetűnővé válik abban az esetben, amikor a mellékmondat célja nem az új tartalmi mozzanat közlése, hanem csupán a nyomósítás, erősítés (vö. BERRÁR, HasMond. 28). Az efféle stilisztikai díszítő elemül használatos következményes mellékmondatoknak nemcsak egyszerűen fokozó, hanem többnyire túlzó szerepük van (PROHÁSZKA JÁNOS: Nyr. LXXI, 81 kk.; LXXVII, 208).¹ Például: „Van olyan két lova, hogy elhúzzák azok a kőfalat” (Szabó: I. I, 222); „Akkor én, kezit csókolom, olyat vágok az asztalra, a krisztusát, hogy minden pohár a plafonig ugrik” (Móricz: N. 43); „Sanyi egészséges volt, és akkorákat nevetett, hogy a harmadik házig elhallatszott” (Szabó Magda: Szf. I, 204); „Maradt is annyi krónika az itt viselt dolgairól, hogy a századik emberöltő is meséli még” (Mikszáth: Sz. 36); „Annyi bankót kapsz

* Részlet „A magyar nyelv következményes mondatai” című értekezéséből. Vö. Nyelvészeti Dolgozatok 17. sz. — A példaanyag forrásául szolgáló gyakrabban idézett művek rövidítései: Illés: A. = Illés Béla: Anekdoták könyve. 1960.; Mesterházi: P. = Mesterházi Lajos: Pár lépés a határ. I—II. 1959.; Mikszáth: B. = Mikszáth Kálmán: A beszélő köntös. 1955.; Mikszáth: K. = Mikszáth Kálmán: Kísértet Lublón. 1955.; Mikszáth: Sz. = Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője. 1957.; Móra: K. = Móra Ferenc: Kincsásás halottal. Elbeszélések. 1957.; Móricz: N. = Móricz Zsigmond: Nem élhetnek muzsikaszó nélkül. 1955.; Móricz: R. = Móricz Zsigmond: Rokonok. I—II. 1955.; Móricz: Ú. = Móricz Zsigmond: Úri muri. 1955.; Nagy: T. = Nagy Lajos: A tanítvány. 1955.; Szabó: I. = Szabó Pál: Isten malmái. I—II. 1955.; Szf. = Szüreti fürt. Elbeszélések. I. 1958., II. 1959.; Tersánszky: K. = Tersánszky J. Jenő: Kakuk Marci. 1957.; Török: V. = Török Sándor: Valaki kopog. 1957.

¹ Hasonló stilisztikai értékük lehet egyes következményes határozóként felfogható kifejezéseknek is (vö. PROHÁSZKA: i. h., Balassa-Eml. 114; I. még NyelvDolg. 17. sz. 25).

érte [ti. a gabonáért], *hogy lapáttal szelelheted*" (Móra: K. 85). Utaltunk már arra, hogy a feltételes módú következményes mellékmondatok egyik csoportjában gyakran találkozni ezzel a stilisztikai szándékkal; pl.: „Tudniillik Jóska függetlenítette magát a polgári divattól, és télen viselt szalmakalapot, nyáron pedig *akkora báránybőrsüvegben járt, hogy abba belefért volna a Dzsingiszkán feje is*" (Móra: K. 8).

A fokozó-túlzó következményes mondat sokszor állandó fordulatként használatos, bár frazeológiai kötöttsége nem olyan nagyfokú, mint a szólás-hasonlaté, azaz az ige, melléknév, számnév stb., amelyhez kapcsolódik, a fogalmak szélesebb körét is átfoghatja: „Hallom, mind *kiszórta* őket a műhelyből, *kivagdalta* őket, *hogy a lábuk se érte a földet!*" (Dobozy Imre: Szf. II, 292); „No, majd *imponálok* én neked *úgy, hogy megrepedsz bele!*" (Móra: K. 209); „*Olyanokat emeltem* ott is, *hogy majd megszakadtam*" (Tersánszky: K. 133); „Mert azt mondta, hogy már *annyiszor elbeszélte* fűnek-fának, *hogy a szája görcsöt kap*, ha elkezd *újra*" (uo. 202); „Birtalan kicsi ember, de azért *olyat üt* a karóra, *hogy csak úgy puffan*" (Szabó: I. I, 29); „Pedig *annyi halat termel* a tavakban [a tógazdaság], *hogy meg se kottyanna*, ha a falunak is juttatna a mészárszékekben" (uo. 43); „Zsani néni senkinek sem szólt a tervéről, de azzal nagyon meg volt elégedve s ez *olyan jó kedvre hangolta, hogy madarat tudott volna fogni*" (Móricz: N. 87); „*Olyan tüdőgyulladást kapnak, hogy attól kódnak!*" (Mesterházi: P. II, 55); „Mindez *olyan rosszul áll neki, hogy meg kell enni*" (Török: V. 14); „Ó, tegnap *annyi szőlőt ettem, hogy majd behaltam*" (Népszabadság 1960. aug. 7. 10); „*Olyan jó volt* irántam, *hogy nem is tudom elmondani*" (Bárány Tamás: Szf. II, 174); „*Olyan kedves volt, hogy az elmondhatatlan*" (uo. 181). — Nem csoda, hogy az úgynevezett nyelvi klisék is feltűnnek az ilyen következményes mondatokban; pl.: „Tudja, tanár úr, *olyan fertelmes posvány* ám az ilyen istenháta mögötti rezidencia, ezzel a csürhe néppel, *hogy önnek arról halavány segédfogalma sincs*, megbocsát" (Nagy: T. 77); „Pedig már majdnem *hogy én fordulnék hátra*, mikor Kasos a világba *beszél olyanokat, hogy a kutya megveszne, ha beadnák neki*" (Tersánszky: K. 185).

A nyomatékosító-túlzó következményes mondat merő stilisztikai szerepét mutatja, hogy egészen lerövidülhet: „*Olyan szép sárga hordókat csinál, hogy az gyönyörűség*" (Szabó: I. II, 86); „Az ablakon szunyogháló s ahogy az ember belép a forró napról, *olyan jó hús levegő csapja meg, hogy csoda*" (Móricz: Ű. 43). Találkozni hasonló szerepű befejezetlen következményes mondatokkal is: „Kendé bizony az árnyéka! Mert *olyat* mondok, *hogy még a . . .*" (Arany: A fülemile). A mellékmondatból — főleg a népies, illetőleg familiáris stílusban — gyakran csak egyetlen nyomatékosító szó marad meg, mely „a keresett kifejezést, a következmény szabatos kifejtését . . . helyettesíti" (ÉrtSz. III, 304; vö. még SIMONYI, Köt. II, 139; KLEMM, TörtMondt. 553): „*Úgy kiabál, hogy na!*" (ÉrtSz.); „*Volt ott annyi ember, hogy csak!*" (ÉrtSz.); „*Marcika . . . tudta, hogy most ő olyan kiállhatatlan, hogy no*" (Móricztól idézi az ÉrtSz.); „*Úgy jóllaktam, hogy még! . . .*" (Petőfi: Ebéd után); „Tény, hogy a sors Kakuk Marcit életén át *oly* képtelen helyzetekbe

¹ Esetleg értelmét is vesztheti: más kapcsolatban nem használatos szó fordul elő benne, akárcsak egyes szólásokban (vö. O. NAGY GÁBOR: MNy. L, 440): „Annyi a dógom, hogy nem *képesse*" (GENCSY ISTVÁN: NyF. 20. sz. 43; Gyergyó).

sodorta és olyan feladatok elé állította, hogy *netovább*" (Tersánszky: K. 45). — Hasonlítanak ezekhez a csonka mondatokhoz azok a — főleg a nyelvjárá-sokból, de a társalgási nyelvből is ismert — mondat szerkezetek, amelyekben a következményes mellékmondat *hogy* kötőszavát olyan határozószó stb. követi csupán, amely a főmondatba illenek (LEHR, Toldi 306; vö. ERDÉLYI LAJOS: NyK. XXVIII, 196): „*Úgy megijedtem, hogy nagyon*" (ÉrtSz.); „*akkor-rát ütött rá, hogy csak nagyot*" (SIMONYI: i. h.); „*Annyit ivott, hogy sokat*" (LEHR: i. h.); „*Ollyan rázós ez a szekér, úgy megúntam, hogy igén*" (Nyr. VIII, 40; Miskolc vidéke); „*Ollan haragot szerzett magának, hogy igén nah haragot*" (BEKE: NyF. 33. sz. 18; Kemenesalja); stb.

A következményes mondat fokozó szerepében annyira elsovadhat, hogy csupán a *hogy* kötőszó marad meg belőle. Az ÉrtSz. (III, 304) találóan állapítja meg, hogy ennek a mondatcsonknak is két fajtája lehet. Előfordulhat a *hogy* befejezetlenül ható mondat végén, rendszerint mellékhangsúlyos, magas hangfekvéű szóként: „*Úgy megverte az apja, hogy ...!*" (ÉrtSz.); „*Maga igazán olyan értelmesen tudott hallgatni, hogy ...*" (Cserhalmi Imre: Népszabadság 1960. aug. 7. 10); „*Nagy vagy, olyan nagy vagy, hogy ...*" (Sarkadi Imre: Szf. II, 155); vö. az éfféle — befejezést, a következmény pontos megnevezését kereső — mondatokkal: „*Ennek olyan vastag a fala, hogy ... ó, van talán egy méter*" (Nagy: T. 128). — Máskor viszont lezártnak ható mondat végén áll a *hogy*, rendszerint hangsúlyos szóként, eső hangmenettel: „*Úgy megültek, hogy!*" (ÉrtSz.); „*Annyi pénzünk legyen, hogy!*" (Aranytól idézi az ÉrtSz.); „*Szeretem én a verseket nagyon, tudok annyit könyv nélkül, hogy!*" (Jókaitól idézi az ÉrtSz.). A nyelvjárásokban ez a mondat típus különösen gyakori (vö. SIMONYI: i. h.; KLEMM: i. h.; az ott idézett irodalmon kívül l. még: HOLCZMANN IMRE, Az összetett mondat és kötőszavai a népnyelvben 53; TAKÁTS LAJOS, Az apátfalvai nyelvjárás 41; TÚRI KÁROLY, A ceglédi nyelvjárás nyelvtana I. rész 30; KENÉZ ZSUZSANNA, A mezőberényi nyelvjárás 25).¹

3. A fokozás, túlzás stilisztikai szerepére nemcsak a következményes, hanem a hasonlító mondatok is alkalmasak (vö. PROHÁSZKA JÁNOS: Nyr. LXXVII, 208; O. NAGY GÁBOR: MNy. L, 121; BERRÁR i. m. 28). A két mellékmondat-fajta ebben a szerepében annál inkább váltakozhat, mert a következményes mondatok más tekintetben is emlékeztetnek a hasonlító mondatokra: a hasonlítás olykor következményes mondat formájában jelentkezik.

Azokat a következményes mondatokat, amelyek hasonlatot rejtenek magukban, a következőképpen osztályozhatjuk:

a) A következményes mellékmondat a cselekvés módját, intenzitását, illetőleg a tulajdonság, mennyiség fokát úgy fejt ki, hogy eddig még nem vagy ritkán (esetleg máskor) tapasztalt módjával, mértékével stb. veti össze (vö. BERRÁR i. m. 46, 58 stb.), rendszerint a mellékmondat állítmányának a segít-

¹ Itt jegyezném meg, hogy egyes nyelvjárásokban néha megismétlik a fokozó-következményes mellékmondat *hogy* kötőszavát (vö. HOLCZMANN IMRE i. m. 53—4): „akkorán sütögette, *hogy hogy* még" (SIMONYI: i. h.); „Ojam mérges vagyok, *hoy hoy hon* nagyon" (BACSÓ GYÚLA: NyF. 37. sz. 39; Ada vidéke); „Akkorára nőtt a kendér, *hogyhogy* akkorát sohasem láttam" (KONSZA SAMU: NyF. 75. sz. 31; Nagybacon). Ez a kötőszóismétlés a megfelelő kifejezés keresgélésének lehet az eredménye; vö.: „Hállátod abbu sincs igazad mérhogy azok ollany jószüvűjek *hogyhogy* Istenbizon, *nahá* nem is tudom aszt *ukküszönyi*" (SZABÓ LAJOS: NyF. 48. sz. 46; Nagykanizsa; uo. más *hogyhogy* kötőszós következményes mondatokat is idéz).

ségével. A mellékmondatból ilyenkor többnyire mutató névmás vagy határozószó utal vissza a főmondatbeli rámutatószóval jelzett körülményre, tulajdonságra, mennyiségre. Például: „*Úgy besötétedett, hogy sohasem volt ilyen sötét*”; „*Akkora sár van, hogy még sohasem láttam ekkorát*”; „*Olyan ára van a gabonának, hogy olyant az öregedapád öregapja se hallott*” (Móra: K. 85); „*Lina olyan édes volt, olyan bizakodó, annyira boldog, hogy nem hallotta ilyennek nagyon-nagyon régen...*” (Móricz: R. I, 4). Az ilyen következményes hasonlatnak csekély a szemléletességi foka.

b) Sokkal szemléletesebb a következményes mondat formájában kifejezett hasonlat akkor, ha a mellékmondat — rendszerint főnévvel — megnevezi, megjeleníti azt a fogalmat, amelyhez a cselekvés-, tulajdonság- vagy mennyiség-fogalom hordozóját hasonlítjuk. A hasonlat két összetevője közti kapcsolatot ilyenkor is általában a mellékmondat megfelelő jelentésű állítmánya (*beillik, gondolható* stb.; — vö. ZLINSZKY: MNy. XXIV, 77; FÁBIÁN—SZATHMÁRI—TERESTYÉNI, A magyar stilsztika vázlata 117) teremti meg: „*Az asszony, mióta Jóska idehaza van, mindennap olyan ünnepi ebédet főz, hogy fölér egy kisebbfajta lakodalommal*” (Szabó István: Szf. I, 151); „*olykor köhögött egyet, de akkorát, hogy vezényszónak is beillett volna a kaszárnya udvarára*” (Nagy: T. 221); „*És Matyika, akiben hét határ asszonyainak és állatainak a teje vált hússá és vérré, úgy nekigömbölyödött, hogy meg lehetett volna rajzolni mintának a csecsemővédelmi plakátokra*” (Móra: K. 138). — Ha a kapcsolatteremtő állítmány *hisz, vél, gondol*, vagy hasonló jelentésű szó, akkor azt a fogalmat, amelyhez a hasonlítás történik, a következményes mellékmondatnak alárendelt mondat is kifejezheti. A *hisz* stb. állítmányú következményes hasonlítás a feltételes hasonlítással is rokonságba kerülhet; pl.: „*Te voltál olyan lármával, hogy azt hittem, ölnek fiastul*” (Móra: K. 103).

c) Még szemléletesebbek — s a feltételes hasonlításhoz szintén közel állnak — azok a mellékmondatok, amelyek egy irreális helyzetet, eseményt majdnem beálló következménynek tüntetnek fel, képszerűen, rendszerint ígés szerkezettel: „*A szarotvi vasesztergályos úgy megelevenedett az ő száján, hogy szinte velük itta a pilseni sört*” (Illés: A. 65); „*Ott [ti. a csillagos égen] méricskélte ki az utat Pestről nemes Kecskemét városáig. Úgy eligazodott, olyan világosan látta ő azt, hogy szinte porzott*” (Mikszáth: B. 56). Ez a mondat-típus egyébként rokon a meglepő következményt kifejező mellékmondatokkal is.

4. Különleges stílusértékük van azoknak a mellékmondatoknak, amelyek a főmondatban foglaltaknak nem várt, meglepő, szokatlan, illetőleg a vártnál nagyobb intenzitású következményét fejezik ki. Olykor ugyan ezek is csak a fokozás vagy túlzás eszközei; pl.: „*Oly nagyon szeretlek, Hogy majd belehalok*” (Petőfi: Szeretlek, kedvesem!); „*Lássá, ezt én sem tudom. De annyira hiszem, hogy ez már bizonyos*” (Tóth László: Szf. I, 130–1). Máskor azonban humoros vagy ironikus hatásúak: „*De baj nélkül múlt el az éjszaka. Semmi se történt. [Bekezdés.] Azaz dehogy nem történt, dehogy nem. Addig kényeztették Mutsanek baktert, megkínálván őt imitt-amott egy-egy kupica égett szilvalével, hogy végre is történt valami*” (Mikszáth: K. 45); „*A végén még annyira megbocsát nekem Kasosné, hogy megengedi, hogy telesózzák a nyakamat a ház körül való munkával*” (Tersánszky: K. 289); „*Csendes volt a nagy pusztai kastély, s néptelen, mindössze egy inas maradt a nagyságos*

asszony mellett. Meg Melán kisasszony, aki mint társalkodónő jött ide valamikor, és *addig társalkodott, hogy ittragadt*” (Szabó: I. I, 12); „Leugrik róla [ti. a szekérről] Bodnár Viktor. Aki idevaló parasztember, de aki *annyira felvergődött a szegénységből, hogy mára nagybérő egy Várad alatti pusztán*” (uo. 230). — Az irónia fájdalmas beletörődéssé is szelídülni lehet: „*Annyi kezem nincsen, hogy magamat védjem*” (Arany: Koldus-ének); „[Jani bácsi nagyon várta, hogy elkészüljön a vasútállomás.] Nem akart gyalog bemenni Gyarmatra. *Addig nem akart, míg aztán eltemették szegény Jani bácsit*” (Hétfői Hírek 1957. jún. 3. 3).

Néha azonban csupán meghökkentő hatásukkal élénkítik a stílust, s többé-kevésbé modoros ízűek az ilyen mondatok: „*Az ég olyan sötét volt, hogy most már nemsokára fel kell jönni a napnak is*” (Moldova György: Szf. I, 105); „*Az intézet szomszédságában nyüzsgő repülőtér. [Bekezdés.] Ez a repülőtér nagy zajával s közelségével eddig csak zavarta nyugalma mindenkiné, de most olyan alkalmasan jött, hogy tegnap és tegnapelőtt nagy gépjárás, berregés zajlott az intézet kertje fölött. Kívül a kerítés rácsára gyermekek csapata gyűlt, szakértő kiáltozással az eget ügyelve. [Bekezdés.] Az idő mára aztán elromlott. Esik az eső, nincsen sem égi, sem földi zaj. Mit kell szólnia ilyenkor egy frissen képzett gondozónak: — *Annyit kiabáltak a gyerekek, repülő, repülő, hogy most egész nap zuhog, és nem mehetünk ki a kertbe.*” (Cseres Tibor: Szf. II, 128–9.)*

5. A következményes mondatok használata — elsősorban a túlzó-fokozó és a hasonlítást kifejező következményes mondatoké — bizonyos stílusnemekre és műfajokra különösen jellemző. Gyakran találkozni velük a népmesékben (vö. PROHÁSZKA: Nyr. LXXI, 81) s a népies elbeszélésekben. A csodálkozás, szörnyűlködés kifejezésére kiválóan alkalmasak. Petőfi például a János vitéz 20. részének elején, ahol Oriásországot írja le, — a tárgyhoz illően — csak úgy halmozza a fokozó-túlzó következményes mondatokat. Ezek legtöbbje egyúttal hasonlító szerepű is:

„Volt ennek a tájnak sok *akkora* fája,
Hogy a tetejüket János nem is látta.
Aztán olyan széles volt a fák levele,
Hogy szűrnek is *untig* elég volna fele.

A szunyogok itten *akkorákra* nőttek,
Hogy ökrök gyanánt is *máshol* elkelnének.
Volt is mit aprítani János szablyájának,
Minthogy feléje nagy mennyiségben szálltak.

Hát még meg a varjúk! . . . hú, azok voltak ám!
Látott egyet ülni egyik fa sudarán,
Lehetett valami két mérföldre tőle,
Mégis *akkora* volt, *hogy felhőnek vélte.*

Igy ballagott János bámulva mód nélkül.
Egyszerre előtte valami sötétül.
Az óriás király nagy fekete vára
Volt, ami sötéten szeme előtt áll.

Nem hazudok, de volt *akkora* kapuja,
Hogy, hogy . . . biz én nem is tudom, hogy mekkora,
 Csakhogy nagy volt biz az, képzelni is lehet;
 Az óriás király kicsit nem épített.

Igen sok következményes mondatszerkezetet találunk Tersánszky Kakuk Marcijában is.¹ Ide iktatok egy részletet, amely azért is figyelemre méltó, mert a következményes mondatok hasznító mondatokkal párosulnak benne:

„Na, behajtottunk egy *akkora* udvarra, *hogy a kapuból olyanoknak látjuk az udvar végében a jószágokat, teheneket és lovakat, mint egy egércsorda*. Pedig még nagy kert is van az udvar megett.

A kapu mellett szép nagy ház. Ez is *olyan* hosszú, *hogy a tornácoszlopok közül az utolsók csak akkorának látszanak, mint egy furulya*.

Ez a Kasosék portája.

Már a kocsizörgésre kijött a tornácra és le az udvarra egy csinos szolgáló, vagy miféle, még nem tudom. Kijön még egy, jött még kettő. De mind *olyan* szép, tagos, begyes, takaros, fürge, *hogy a nyakam elfájdul forgatni egyikről a másikra*.” (K. 186.)

Sűrűn fordulnak elő következményes mondatok — főleg egyes események, történetek lelkendező hangú elmondása közben — a mindennapi társalgás nyelvében is. A Magyar Nyelvőr VII. kötetének 377—8. lapján BALÁSSY DÉNES egy „elbeszélés”-t tesz közzé „Székely-Udvarhely. Bethlenfalva” jelzettel (címe: „A színházban”). Az egy lapnyinál alig nagyobb terjedelmű szövegben 11 következményes mondatot találunk.

Az újságnyelvben főleg egyes riport-témák (szerencsétlenség stb.) kedveznek a következményes mondatok használatának. Lássunk egy példát! „A házaspár két évvel ezelőtt magához vette a férj első házasságából származó hároméves kislányt, Marikát, akit addig a nagyszülők vidéken gondoztak. Vassné nagyon türelmetlen volt a gyermekkel, többször megverte, s a brutalitások később *annyira* elfajultak, *hogy a kislány életkörülményei túrheteretlenné váltak*. A végtelenségig megfélemlített gyermek már enni sem mert, a mostoha mindenért ütötte-verte, később szíjjal is, fegyelmezésül *addig* guggoltatta, *míg a kislány eszméletét veszítette*. »Ugy pofonvágtam, *hogy az ágy alás [!] esett*» — dicsekedett a brutális asszony az egyik szomszédnak. Megtörtént, hogy Marika egész nap semmit sem kapott enni, és kis életét abból tengette, hogy kiszökött a folyosóra, és a jó lelkű szomszédok táplálták. Előfordult, hogy mostohája *úgy* rántotta ki az ágyból, *hogy a gyermek karja eltört*.” (Esti Hírlap 1960. febr. 27. 6.)¹

¹ Hogy a következményes mondatok használata mennyire összefügghet a tárggyal, az is mutatja, hogy míg a Kakuk Marciban szinte egymást érik a következményes mondatok, addig Tersánszkyknak egy nem népi tárgyú novellájában (Ki-kí kötelese szerint: Szf. I, 106—114) egyetlen ilyen mondatot sem találunk.

² A következményes mondatoknak jelzett stilisztikai szerepe már legrégebbi irodalmi emlékeinkben is megfigyelhető. Kódexeink a csodák, borzalmak stb. leírásában gyakran élnek velük. Elsősorban a legendák és a passiók szövegében fordulnak elő. Sokszor egész sorozatot találni belőlük; pl.: VirgK. 22: „es mikoron az bezedeket halotta volna az wrdwwg, legottan meg gialaztatek, es meg haraguek, *anera hogi afis melet valo kw hegieket, meg zagata, vgi hogi, az nagi kw zakadafokat egibe vere, oli igen, hogi ebwl lwn czatogas es nagi villamas es twznek nagi zikraza fa, es lwn az oly igen nagon, hogi ez nagi zurnyw[egre bodog[agos zent jerencz, es mind w tarifi acellabol ky hertelenkedenek, ez nagi czodat latniok, es ez kwueknek romla[fi, zakadoza[fi, cs ha[ada[fi, oly igen nagon volt, hogy meg mind ez napig es meg laczik*”.

DIE STILISTISCHE ROLLE DER KONSEKUTIVSÄTZE

Von
E. RÁCZ

In diesem Artikel, der ein Teil seiner Dissertation über die Konsekutivsätze im Ungarischen ist, stellt der Verfasser fest, dass die Konsekutivsätze eine sehr aktive stilistische Rolle spielen. Vor allem sind sie zum Ausdruck der Steigerung und des Superlativs geeignet. Solche Konsekutivsätze sind häufig, als feste Redewendungen gebräuchlich und können unter die ungarischen Redensarten eingereiht werden. In dieser Rolle kann der Konsekutivsatz zu einem unbedeutenden verkürzt werden; manchmal bleibt davon nur ein Satzfragment oder bloss das Bindewort *hogy* erhalten. Ausserdem kann der Konsekutivsatz einen Vergleich enthalten und manchmal — wenn er eine überraschende Folge ausdrückt — kann er zum sprachlichen Mittel der Ironie werden. Die steigernd-superlativen und vergleichenden Konsekutivsätze kommen am häufigsten in Volksmärchen und volkstümlichen Erzählungen vor; auch in anderen Fällen werden sie zum Ausdruck von Begeisterung, Verwunderung oder Entsetzen gebraucht.